

Malmö högskolas remissvar på Gestaltad Livsmiljö (SOU 2015:88)

Malmö högskola har ombetts inkomma med remissvar på betänkandet *Gestaltad livsmiljö: En ny politik för arkitektur, form och design* (SOU 2015:88).

Malmö högskola bedriver omfattande utbildning och forskning inom kunskapsfältet urbana studier/byggd miljö, förlagd till Institutionen för urbana studier vid högskolan. Utbildningen inom huvudområdet Byggd miljö omfattar såväl två kandidatprogram, *Stadsbyggnad, stadsutveckling och planering* och *Arkitektur, visualisering och kommunikation*, som ett magisterprogram, *Hållbar stadsutveckling: Ledning och organisering*. Master- och forskarutbildning bedrivs inom ämnet Urbana studier, och tillsammans med doktorandforskningen inom ämnet utgör den seniora forskningen i urbana studier sedan ett tiotal år tillbaka en viktig och växande del av Malmö högskolas forskningsverksamhet. Högskolans närvaro i staden Malmö, med dess snabba omvandling och stora utmaningar men också betydande framgångar i fråga om hållbar stadsutveckling, erbjuder stora möjligheter för denna forskning och utbildning och bidrar till att göra frågorna om stadsutveckling och gestaltad livsmiljö brännande och angelägna för högskolan.

Våra synpunkter på betänkandet

Malmö högskola ser positivt på betänkandets intentioner och menar att dessa på ett tydligt sätt kommer till uttryck både i det konkreta förslaget till nya nationella mål för arkitektur-, form och designpolitiken och i dess koppling till olika samhällsmål, såsom kulturpolitiska mål, miljömål, folkhälsomål och mål för integrations- och jämställdhetspolitiken (kapitel 6).

Vi noterar också som positivt att den nya arkitektur- och designpolitik som betänkandet föreslår – och som namnet *Gestaltad livsmiljö* syftar på – tar sin utgångspunkt i att arkitektur *gör skillnad*: för människors livsförhållanden och för samhällets utveckling (kapitel 2). Den byggda miljön spelar roll, och design handlar inte bara om utsmyckning, stil- eller skönhetsideal. Design och arkitektur är aktörer i ett hållbart samhällsbyggande. Här länkas skönhetsvärden med politiska frågor. Den byggda miljön berör samhällets viktiga utmaningar, såsom migration, klimatförändringar, brist på bostäder, ökad ohälsa etc (kapitel 3 och 11).

En viktig förutsättning för arkitektur-, form- och designpolitiken är att den skall ha en långsiktig inriktning och vara frikopplad från tillfälliga trender och politiska majoritetsförhållanden. Att denna politik ska kunna ge effekt förutsätter att det är möjligt att arbeta mot långsiktiga mål och med långsiktiga (och långsamma) projekt. En sådan långsiktighet främjar utvecklingen mot ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle. Att genomföra omställningen av en byggd miljö som under lång tid har stöttat biltrafik, tung industri etc kommer att ta tid. Stadsomvandling, när stadsdelar som exempelvis varit hamn eller industri ska bli bostadsområden, är en aktuell utmaning. En annan utmaning är hur den byggda miljön ska gestaltas så att ekosystemtjänster, befolkningstäthet och rekreativa värden kan samverka i exempelvis urbana våtmarker och rekreativa kustlandskap samt

sammanhängande parkrum och fragmenterad vegetation i gaturummet. Denna typ av om- och tillbyggnadsprojekt kräver samverkan mellan flera intressenter och professioner (kapitel 7 och 8).

Den gestaltade livsmiljön blir på så sätt ett verktyg för ett hållbart stads- och samhällsbyggande – en plattform för framtidens samhälle. Gestaltad livsmiljö ska innebära att attraktiva platser blir till, där växter, djur och människor vill vara och bo. Processen mot förverkligade ambitioner skall, enligt betänkandet, möjliggöra medverkan av många. En hållbar utveckling bygger på samverkan mellan experter och företrädare för olika samhällsinstanser samt på insyn och påverkan genom medborgardialog. Det föreslås i betänkandet bl.a. att små och oetablerade aktörer skall ges särskilt stöd för att inte stå chanslösa i offentlig upphandlingsförfaranden (kapitel 7 och 10).

Betänkandet understryker vikten av offentlig upphandling och betonar att det offentliga bör bli bättre beställare. Då kvalitet och verkshöjd inom design och arkitektur är starkt beroende av hur idéer genomförs – hur det går till då en idé tas vidare till gestaltning av processer och miljöer – måste beställarorganisationen ha bred kompetens och kunna formulera juridiskt tydliga och formmässigt konkreta beställningar. En svag beställarorganisation kan stjälpa en god intention och medverka till att den byggda miljön inte blir av hög kvalitet. Förslaget om att det offentliga ska bli mer av en beställarorganisation medför dock att avgörande beslut om hur den byggda miljön ska gestaltas hamnar hos konsulter. Att delegera dessa beslut till upphandlingsbeskrivningen kräver uppföljning av vad konsultuppdraget ska bestå i samt riktlinjer för kvalitetssäkring (kapitel 9). Här ser vi vad vi uppfattar som det svagaste resonemanget i betänkandet.

Det är av yttersta vikt att kompetensen avseende arkitektur, form och design finns kvar inom kommunerna. En ny arkitektroll, som ska kunna beskriva den byggda miljöns samhälleliga förtjänster, samordna, värdera och beskriva olika aspekter och perspektiv samt få med alla dem som ska samverka, kommer att behövas. Det krävs en ny yrkesroll som kan företräda den byggda miljöns påverkan, arbeta med arkitekturkommunikation ur ett medborgarperspektiv, kommunicera arkitekturfrågor till berörda instanser samt förstå och samordna de aktörer som måste medverka i idéfas, upphandling, utförande och förvaltning av den gestaltade livsmiljön (kapitel 10). En sådan yrkesroll ligger väl i linje med hur vi på Malmö högskola tänker inom vår egen utbildning i *Arkitektur, visualisering och kommunikation*. I det sammanhanget ser vi också mycket positivt på betänkandets förslag om breddad rekrytering till och tvärvetenskapliga perspektiv inom grundutbildningen i arkitektur, form och design. Dessa förslag ligger mycket väl i linje med hur Malmö högskola redan arbetar, och de inspirerar oss att fortsätta utvecklas i denna riktning. Vi ser också positivt på betänkandets förslag om stärkt och mer långsiktig forskningsfinansiering inom områdena arkitektur och design och hållbart samhällsbyggande (kapitel 10).

Sammanfattningsvis ser vi de frågor som betänkandet *Gestaltad livsmiljö* behandlar som viktiga framtidsfrågor för Sverige. Betänkandet pekar på möjligheter för landet att gå i första ledet i en internationell utveckling mot starkare integrering mellan urbanisering/stadsplanering och en hållbar samhällsutveckling.

Malmö högskolas remissvar har utformats av Jonas Alwall, högskolelektor och enhetschef, och Sabina Jallow, landskapsarkitekt och högskoleadjunkt, båda vid Enheten för byggd miljö och miljövetenskap, Institutionen för urbana studier.

Malmö den 10 mars 2016

Kerstin Tham

Rektor

Jonas Alwall

Högskolelektor, enhetschef